

ISSN 2073-333X

Международный научный журнал

Қазақстанның ғылымы мен өмірі Наука и жизнь Казахстана Science and life of Kazakhstan

№3/2 2020

Касым Мауленов

доктор юридических наук, профессор, Лауреат премии
им. Чокана Валиханова в области гуманитарных наук

Құрылтайшы:
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАЗАҚСТАН КРИМИНОЛОГИЯЛЫҚ КЛУБЫ

Учредитель:
МЕЖДУНАРОДНЫЙ КАЗАХСТАНСКИЙ КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЙ КЛУБ

Founder:
INTERNATIONAL KAZAKHSTAN CRIMINOLOGY CLUB

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҒЫЛЫМЫ МЕН ӨМІРІ
НАУКА И ЖИЗНЬ КАЗАХСТАНА
SCIENCE AND LIFE OF KAZAKHSTAN

Халықаралық ғылыми журнал
Международный научный журнал
International science journal

№3/2

Бас редактор – Алауханов Е.О.
«Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері», заң ғылымдарының докторы, профессор

Главный редактор – Алауханов Е.О.
«Заслуженный деятель Казахстана», доктор юридических наук, профессор

Editor-in-chief – Alaukhanov Ye.O.
«Honored Worker of the Republic of Kazakhstan», doctor of Law Sciences, professor

Алматы 2020

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Абдиров Н.М., з.г.д., профессор
Абдрасилов Б.С., б.г.д., профессор
Абдурасулова К.Р., з.г.д., профессор (Ташкент)
Абзалов Э.М., з.г.д., профессор, 3-сыныпты мем. заң кеңесшісі (Ташкент)
Аликперов Х.Д., з.г.д., профессор, 3-сыныпты мем. заң кеңесшісі (Баку)
Асанов Ж.К., з.г.к., ҚР Жоғарғы Сотының Төрағасы
Байдаулет И.О., мед.г.д., профессор
Байдельдинов Д.Л., з.г.д., профессор
Баулин Ю.В., з.г.д., профессор (Киев)
Бисенов К.А., тех.г.д., профессор
Бородин С.В., з.г.д., вице-президент, адвокат (Воронеж)
Букалерева Л.А., з.г.д., проф. (РУДН, Мәскеу)
Ведерникова О.Н., з.г.д., проф., РФ Жоғарғы Сотының судьясы (Мәскеу)
Гаипов З.С., с.г.д., профессор
Голик Ю.В., з.г.д., профессор (Мәскеу)
Гриб В.В., з.г.д., профессор, бас ред. (Мәскеу)
Грунтов О.И., з.г.д., профессор БГУ (Минск)
Дулатбеков Н.О., з.г.д., профессор
Елешов Р., а-ш.г.д., ҚР ҰҒА академигі
Елубаев Ж.С., з.г.д., профессор
Есім Ғ., ф.г.д., ҚР ҰҒА академигі
Жұмағұлов Б.Т., т.г.д., ҚР ҰҒА академигі
Жұрынов М.Ж., академик, ҚР ҰҒА Президенті
Зарипов З.С., з.г.д., профессор (Рязань)
Зигмунд О.А., з.г.д., профессор (Германия)
Ыдырысов Д.А., т.г.д., профессор
Қасымбеков М.Б., с.г.д., профессор
Козаченко И.Я., з.г.д., профессор (Екатеринбург)
Коняхин В.П., з.г.д., профессор (Краснодар)
Коробеев А.И., з.г.д., профессор (Владивосток)
Құл-Мұхаммед М.А., з.г.д., профессор
Лебедев С.Я., з.г.д., профессор (Мәскеу)
Лиховая С.Я., з.г.д., профессор (Киев)
Лопашенко Н.А., з.г.д., профессор (Саратов)
Мацкевич И.М., з.г.д., профессор (Мәскеу, МГЮА)
Минязева Т.Ф., з.г.д., профессор (Мәскеу, РУДН)
Мухамедиұлы А., ф.г.д., профессор
Мұсақожаева А.К., профессор, ҚазҰӨУ ректоры
Мұтанов Ғ.М., т.г.д., проф., ҚР ҰҒА академигі, ҚазҰУ ректоры
Рагимов И.М., з.г.д., профессор (Мәскеу)
Рустамбаев М.Ю., з.г.д., профессор (Ташкент)
Оразалин Н.М., ақын-драматург
Орлов В.Н., з.г.д., «Российский криминологический взгляд» журналының бас редакторы
Сагадиев К.А., з.г.д., ҚР ҰҒА академигі
Сұлтанов Қ.С., с.г.д., профессор
Сыдыков Е.Б., т.г.д., ҚР ҰҒА академигі, ЕҰУ ректоры
Төлеген М.Ә., доктор PhD, ректор ШҚМУ ректоры
Шестаков Д.А., з.г.д., профессор, СП(б) халықаралық криминологиялық клубының президенті

РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС:

Абдуллаев К.К., а.-ш.г.д., профессор
Айтжанов Б.Д., вет.г.д., профессор
Асангазы О., қоғам қайраткері
Әбішев Т.Д., з.г.к., профессор
Әбішев Х.А., з.г.к., профессор
Байменов А.М., тех.г.к., профессор
Бекмагамбетов А.Б., з.г.к., профессор (Қостанай)
Бектұрғанов Е.Ө., ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты
Бишманов Б.М., з.г.д., профессор
Борбат А.В., з.г.к., бас редактор (Мәскеу)
Данилов А.П., з.г.к., доцент (Санкт-Петербург)
Джансараева Р.Е., з.г.д., профессор
Жақып Б.Ө., филол.г.д., профессор
Жанабилов Н.Е., з.г.к., профессор (Астана)
Жолдыбай К., жазушы-публицист
Жұмағұлова В.И. ф.г.д., профессор
Иванчин А.В., з.г.д., адвокат (Ярославль)
Ивона Массакки, профессор (Польша)
Қанжігітов Е.Қ., вет.г.д., профессор
Кәрібаев Б.Б., т.г.д., профессор
Кленова Т.В., з.г.д., профессор (Самара)
Корконосенко С.Г., с.г.д., профессор (Санкт-Петербург)
Қуаналиева Г.А., з.г.д., профессор
Құрманалиев К.А., ф.г.д., профессор
Куфлева В.Н., з.г.к., доцент (Краснодар)
Мажейка Кипрас И., МЕАТР акад. (Мәскеу)
Маткаримова Г.С., з.г.д., профессор (Ташкент)
Мельник Г.С., с.г.д., проф. (Санкт-Петербург)
Миндагулов Ә.Х., з.г.д., профессор (Мәскеу)
Молдабаев С. С., з.г.д., профессор (Алматы)
Омаров Б.Ж., фил.г.д., профессор
Рустемов Б.Т., жазушы-публицист
Рүстемова Г.Р., з.г.д., профессор
Саломов Б., з.г.д., профессор, адвокат (Ташкент)
Сапиев О.С., ҚР қоғам қайраткері
Сарсембаев М.А., з.г.д., профессор
Сейтжанов Ә.Ә., з.г.к., доцент
Сматлаев Б.М., з.г.д., профессор
Старостин С.А., з.г.д., профессор (Мәскеу)
Сыдыкова Л. Ч., з.г.д., профессор (Бішкек)
Тойлыбаев Б.А., п.г.д., профессор
Турецкий Н.Н., з.г.д., профессор
Түргараев Б.Т., з.г.д., профессор
Тұрсынов С.Т., з.г.д., профессор
Фадеев В.Н., з.г.д., проф. (Мәскеу)
Усманов А., п.г.д., профессор
Усманов С.У., т.г.д., профессор
Челадзе Г., құқық докторы, әкімшілік бизнес докторы, профессор (Грузия)
Шаукенова З.К., з.г.д., профессор
Харченко В.Б., з.г.д., профессор (Харьков)
Ху Тин, Вьетнам Жазушылар Қауымдастығының Төрағасы (Вьетнам)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Абдиров Н.М., д.ю.н., профессор
Абдрасилов Б.С., д.б.н., профессор
Абдурасулова К.Р., д.ю.н., профессор (Ташкент)
Абзалов Э.М., д.ю.н., профессор, гос.советник юстиции 3-класса (Ташкент)
Аликперов Х.Д. д.ю.н., профессор, гос.советник юстиции 3-класса (Баку)
Асанов Ж.К., к.ю.н., Председатель Верховного Суда РК
Байдаулет И.О., д.мед.н., профессор
Байдельдинов Д.Л., д.ю.н., профессор
Баулин Ю.В., д.ю.н., профессор (Киев)
Бисенов К.А., д.т.н., профессор
Бородин С.В., к.ю.н., вице-президент, адвокат (Воронеж)
Букалерева Л.А., д.ю.н., проф. (РУДН, Москва)
Ведерникова О.Н., д.ю.н., проф., судья Верховного Суда РФ (Москва)
Гаипов З.С., д.п.н., профессор
Голик Ю.В., д.ю.н., профессор (Москва)
Гриб В.В., д.ю.н., профессор, гл. ред. (Москва)
Грунтов О.И., д.ю.н., профессор БГУ (Минск)
Дулатбеков Н.О., д.ю.н., профессор
Елешов Р., д.с.-х.н., академик НАН РК
Елубаев Ж.С., д.ю.н., профессор
Есим Г., д.ф.н., академик НАН РК
Жумагулов Б.Т., д.т.н., академик НАН РК, депутат Сената Парламента РК
Журынов М.Ж., академик, Президент НАН РК
Зарипов З.С., д.ю.н., профессор (Рязань)
Зигмунд О.А., д.ю.н., профессор (Германия)
Идрисов Д.А., д.и.н., профессор
Касымбеков М.Б., д.полит.н., профессор
Козаченко И.Я., д.ю.н., профессор (Екатеринбург)
Коняхин В.П., д.ю.н., профессор (Краснодар)
Коробеев А.И., д.ю.н., профессор (Владивосток)
Кул-Мухаммед М.А., д.ю.н., профессор
Лебедев С.Я., д.ю.н., профессор (Москва)
Лиховая С.Я., д.ю.н., профессор (Киев)
Лопашенко Н.А., д.ю.н., профессор (Саратов)
Мацкевич И.М., д.ю.н., профессор (Москва, МГЮА)
Минязева Т.Ф., д.ю.н., профессор (Москва, РУДН)
Мухамедиулы А., д.ф.н., профессор
Мусаходжаева А.К., профессор, ректор КазНУИ
Мутанов Г.М., д.т.н., профессор, академик НАН РК, ректор КазНУ
Рагимов И.М., д.ю.н., профессор (Москва)
Рустамбаев М.Ю., д.ю.н. профессор (Ташкент)
Оразалин Н.М., поэт-драматург
Орлов В.Н., д.ю.н., гл. ред. журнала «Российский криминологический взгляд»
Сагадиев К.А., д.э.н., академик НАН РК
Султанов К.С., д.пол.н., профессор
Сыдыков Е.Б., д.и.н., академик НАН РК, ректор ЕНУ
Толеген М.А., доктор PhD, ректор ВКГУ
Шестаков Д.А., д.ю.н., профессор, президент Санкт-Петербургского международного криминологического клуба

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

Абдуллаев К.К., д.с.-х.н., профессор
Айтжанов Б.Д., д.вет.н., профессор
Асангазы О., общественный деятель
Абишев Т.Д., к.ю.н., профессор
Абишев Х.А., к.ю.н., доцент
Байменов А.М., к.тех.н., профессор
Бекмагамбетов А.Б., к.ю.н., профессор (Костанай)
Бектурганов Е.У., депутат Мажилиса Парламента РК
Бишманов Б.М., д.ю.н., профессор
Борбат А.В., к.ю.н., гл. редактор (Москва)
Данилов А.П., к.ю.н., доцент (Санкт-Петербург)
Джансараева Р.Е., д.ю.н., профессор
Жакып Б.О., д.фил.н., профессор
Жанабилов Н.Е., к.ю.н., профессор (Астана)
Жолдыбай К., писатель-публицист
Жумагулова В.И., д.ф.н., профессор
Иванчин А.В., д.ю.н., адвокат (Ярославль)
Ивона Массакки, профессор (Польша)
Канжигитов Е.К., д.вет.н., профессор
Карибаев Б.Б., д.и.н., профессор
Кленова Т.В., д.ю.н., профессор (Самара)
Корконосенко С.Г., д.пол.н., профессор (Санкт-Петербург)
Куаналиева Г.А., д.ю.н., профессор
Курманалиев К.А., д.ф.н., профессор
Куфлева В.Н., к.ю.н., доцент (Краснодар)
Мажейка Кипрас И., академик МЕАТР (Москва)
Маткаримова Г.С., д.ю.н., профессор (Ташкент)
Мельник Г.С., д.пол.н., профессор (Санкт-Петербург)
Миндагулов А.Х., д.ю.н., профессор (Москва)
Молдабаев С.С., д.ю.н., профессор (Алматы)
Омаров Б.Ж., д.фил.н., профессор
Рустемов Б.Т., писатель-публицист
Рустемова Г.Р., д.ю.н., профессор
Саломов Б., д.ю.н., профессор, адвокат (Ташкент)
Сатиев О.С., общественный деятель РК
Сарсембаев М.А., д.ю.н., профессор
Сейтжанов А.А., к.ю.н., доцент
Сматлаев Б.М., д.ю.н., профессор
Старостин С.А., д.ю.н., профессор (Москва)
Сыдыкова Л.Ч., д.ю.н., профессор (Бишкек)
Тойлыбаев Б.А., д.п.н., профессор
Турецкий Н.Н., д.ю.н., профессор
Тургараев Б.Т., д.ю.н., профессор
Турсынов С.Т., д.э.н., профессор
Усманов А., д.п.н., профессор
Усманов С.У., д.т.н., профессор
Челадзе Г., доктор права, доктор административного бизнеса, профессор (Грузия)
Шаукенова З.К., д.соц.н., профессор
Харченко В.Б., д.ю.н., профессор (Харьков)
Ху Тин, Председатель Вьетнамской Ассоциации Писателей (Вьетнам)

EDITORIAL BOARD:

Abdirov N.M., Dr. of Law Sciences, professor
Abdrasylov B.S., Dr. of Biological Sciences, professor
Abdurasulova K.R., Dr. of Law Sciences, professor (Tashkent)
Abzalov E.M., Dr. of Law Sciences, professor, state counselor of Justice of the 3rd class (Tashkent)
Alikperov H.D., Dr. of Law Sciences, professor, state counselor of Justice of the 3rd class
Asanov Zh. K., Candidate of Law Sciences, chairman of the Supreme Court of Kazakhstan
Baidaulat I.O., Dr. of Medical Sciences, professor
Baideldinov D.L., Dr. of Law Sciences, professor
Baulin U.V., Dr. of Law Sciences, professor (Kyiv)
Bisenov K.A., Dr. of Technological Sciences, professor
Borodin S.V., Candidate of Law Sciences, vice-president, lawyer (Voronezh)
Bukalerovala L.A., Dr. of Law Sciences, professor (Moscow, RUDN)
Vedernikova O.N., Dr. of Law Sciences, professor, judge of the Supreme Court of the Russian Federation (Moscow)
Gayipov Z.S., Dr. of Political Sciences, professor
Golik Yu.V., Dr. of Law Sciences, professor (Moscow)
Grib V.V., Dr. of Law Sciences, professor, editor-in-chief (Moscow)
Gruntov O.I., Dr. of Law Sciences, professor of BSU (Minsk)
Dulatbekov N.O., Dr. of Law Sciences, professor
Yeleshov R., Dr. of Agricultural Sciences, acad. NAS RK
Elubayev Zh.S., Dr. of Law Sciences, professor
Esim G., Dr. of Philological Sciences, acad. NAS RK
Zhumagulov B.T., Dr. of Technical Sciences, academician of NAS RK
Zhurinov M.Zh., academician, president of NAS RK
Zaripov Z.S., Dr. of Law Sciences, professor (Ryazan)
Ydyrysov D.A., Dr. of Historical Sciences, professor
Kasimbekov M.B., Dr. of Political Sciences, professor
Kozachenko I.Ya., Dr. of Law Sciences, professor (Yekaterinburg)
Konyakhin B.P., Dr. of Law Sciences, professor (Krasnodar)
Korobeyev A.I., Dr. of Law Sciences, professor (Vladivostok)
Kul-Muhammed M.A., Dr. of Law Sciences, professor
Lebedev S.Ya., Dr. of Law Sciences, professor (Moscow)
Likhovaya S.Ya., Dr. of Law Sciences, professor (Kyiv)
Lopashenko N.A., Dr. of Law Sciences, professor (Saratov)
Matskevich I.M., Dr. of Law Sciences, professor (Moscow, MSAL)
Minyazeva T.F., Dr. of Law Sciences, professor (Moscow, RUDN)
Mukhamediyul A., Dr. of Philosophical Sciences, professor
Musakhodzhaeva A.K., professor, rector of KazNAA
Mutanov G.M., Dr. of Technical Sciences, professor, academician of NAS RK, rector of KazNU
Ragimov I.M., Dr. of Law Sciences, professor (Moscow)
Rustambayev M.Yu., Dr. of Law Sciences, professor (Tashkent)
Orazalin N.M., poet, playwright
Orlov V.N., Dr. of Law Sciences, editor-in-chief of «Russian criminological view»
Sagadiyev K.A., Dr. of Economic Sciences, academician of NAS RK
Siegmunt O., Dr. of Law Sciences, professor (Germany)
Sultanov K.S., Dr. of Political Sciences, professor
Sydykov Ye.B., Dr. of Historical Sciences, academician of NAS RK, rector of ENU
Tolegen M.A., PhD, rector of EKSU
Shestakov D.A., Dr. of Law Sciences, professor, president of St. Petersburg International Criminological Club

EDITORIAL COUNCIL:

Abdullayev K.K., Dr. of Agricultural Sciences, professor
Aitzhanov B.D., Dr. of Veterinary Sciences, professor
Asangazy O., public figure
Abishev T.D., Candidate of Law Sciences
Abishev H.A., Candidate of Law Sciences, associate professor
Baimenov A.M., Candidate of Technological Sciences, professor
Bekmagambetov A.B., Candidate of Law Sciences, professor (Kostanay)
Bekturganov E.U., Deputy of the Parliament of Kazakhstan
Bishmanov B.M., Dr. of Law Sciences, professor
Borbat A.V., Candidate of Law Sciences, editor-in-chief (Moscow)
Danilov A.P., Candidate of Law Sciences, associate professor (St. Petersburg)
Jansarayeva R.Ye., Dr. of Law Sciences, professor
Zhakyp B.O., Dr. of Philological Sciences, professor
Zhanabilov N.Ye., Candidate of Law Sciences, professor (Astana)
Zholdybay K., writer, publicist
Zhumagulova V.I., Dr. of Philological Sciences, professor
Ivanchin A.V., Dr. of Law Sciences, advocate (Yaroslavl)
Ivona Massaki, professor (Poland)
Kanzhigitov Ye.K., Dr. of Veterinary Sciences
Karibayev B.B., Dr. of Historical Sciences, professor
Klenova T.V., Dr. of Law Sciences, professor (Samara)
Korkonosenko S.G., Dr. of Political Sciences, professor (St. Petersburg)
Kuanaliyeva G.A., Dr. of Law Sciences, professor
Kurmanaliyev K.A., Dr. of Philological Sciences, professor
Kufleva V.N., Candidate of Law Sciences, assistant professor (Krasnodar)
Mazheika Kipras I., academician of PANS (Moscow)
Matkarimova G.S., Dr. of Law Sciences, professor (Tashkent)
Melnik G.S., Dr. of Political Sciences, professor (St. Petersburg)
Moldabayev S.S., Dr. of Law Sciences, professor (Almaty)
Mindagulov A.N., Dr. of Law Sciences, professor (Moscow)
Omarov B.Zh., Dr. of Philological Sciences, professor
Rustemov B.T., writer, publicist
Rustemova G.R., Dr. of Law Sciences, professor
Salomov B., Dr. of Law Sciences, professor (Tashkent)
Sapiyev O.S., public figure of RK
Sarsembayev M.A., Dr. of Law Sciences, professor
Seitzhanov A.A., Candidate of Law Sciences, associate professor
Smatlayev B.M., Dr. of Law Sciences, professor
Starostin S.A., Dr. of Law Sciences, professor (Moscow)
Sydykova L.Ch., Dr. of Law Sciences, professor (Bishkek)
Toilybayev B.A., Dr. of Pedagogical Sciences, professor
Turetski N.N., Dr. of Law Sciences, professor
Turgarayev B.T., Dr. of Law Sciences, professor
Tursynov C.T., Dr. of Economic Sciences, professor
Usmanov A., Dr. of Political Sciences, professor
Usmanov S.U., Dr. of Historical Sciences, professor
Cheladze G., Dr. of Law Sciences, doctor of Business Administration, professor (Georgia)
Shaukenova Z.K., Dr. of Sociological Sciences, professor
Harchenko V.B., Dr. of Law Sciences, professor (Harkov)
Huu Thinh, Chairman of Vietnam Writer's Association (Vietnam)

СОДЕРЖАНИЕ – МАЗМУНЫ – CONTENTS

МЕРЕЙТОЙ – ЮБИЛЕЙ – ANNIVERSARY

65 лет доктору юридических наук, профессору Мауленову К.С.....	19
--	----

ЗАҢ ҒЫЛЫМЫ – ЮРИДИЧЕСКАЯ НАУКА – LAW SCIENCE

Абуталиев И. Проблемы распространения наркотиков в Республике Казахстан	25
Әбділда Д.Ә., Жайлау Ж., Алтаева К.Ж. Ұлттық құқық жүйесіндегі халықаралық құқық нормаларын имплементациялау механизмдерінің түрлері мен үрдісі	29
Дүйсенова А.Ә. Comparative legal analysis of judicial proceedings on the basis of equality principle in Kazakhstan and Macedonia	36
Жакупова Г.А., Ақтымбаев Г.А., Ахмет Ғ. Құжаттарды сот-техникалық сараптамалық әдіспен зерттеу ерекшеліктері	41
Жакупова Г.А., Бейсенова С.Н. Кәмелетке толмаған сотталғандардың бас бостандығынан айыру түріндегі жазаны өтеу ерекшеліктері	46
Жунусов Е.Б. К вопросу о современных тенденциях в определении понятия объекта уголовных правонарушений против собственности	51
Жусупов А.Д., Карыбаев С.К. Правовое регулирование рынка ценных бумаг как составной части финансово-кредитной политики Республики Казахстан в Евразийском Экономическом Союзе	57
Искаков И.М. Көші-қон процестерінің кейбір мәселелерін сөз етсек.....	61
Канатов Т.К., Сейсембаева Г.Р., Мусипова Д.М. Особенности правового статуса отдельных субъектов авторского права и смежных прав в странах еаэс в рамках процесса унификации и гармонизации законодательства	67
Кожуганова Д.З., Алембаев К.О., Гаврилова Ю.А. Сущность и значение конституционных прав личности в Республике Казахстан.....	71
Кожуганова Д. З., Алембаев К.О., Гаврилова Ю.А. Правовая природа прямых продаж в Республике Казахстан.....	77
Кучербаев А.Б. Ретроспективный анализ формирования кадровой политики в органах внутренних дел.....	82
Мауленов К.С. Контракты о разделе продукции при нефтедобыче: баланс интересов государства и нефтяных компаний.....	88
Мауленова Б.Н. Медицинское право как комплексная отрасль казахстанского права	95
Нұрбек Д.Т. Жануарларды тану үшін көрсетудегі тергеу әрекетінің негізгі бағыттары.....	100
Rakhimov M.M. Problems of expulsion of foreign citizens outside the state	103
Сабитова А.А., Карандашева А.А., Рамазанова А.С. Роль суда в состязательном процессе при рассмотрении гражданских дел	108
Saktaganova A.G. The main issues of children's educational rights in migration processes.....	112
Salimli Elgul Elshen Peculiarities of the realization of the principle of territorial integrity and the principle of self-determination of nations in the basic law of the Republic of Azerbaijan and the European Union: mutual analysis.....	116
Тайторина Б.А., Байсалова Г.Т., Ильясова Б.К. Врачебная ошибка: проблемы определения термина и правовой оценки	118

Татарина Л.Ф., Татарин Д.В.

Қазақстан Республикасының және басқа да шет елдердің заңнамаларында бәсекелестіктің рұқсат етілген еркіндігінің шектерін анықтау проблемалары..... 124

Тойлыев Т.М.

Қазақстан Республикасы ішкі істер органдарының лицензиялық-рұқсат беру қызметінің қалыптасуы: тарихи-құқықтық талдау..... 128

Уразымбетов Т.Е., Сеилкасымова Р.А.

Рухани жаңғырудың алғашқы жетістіктері 134

**ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМЫ – ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ НАУКА –
PEDAGOGICAL SCIENCE**

Абдыкеримова Э.А., Туркменбаев Ә.Б., Куанбаева Б.У.

Виртуалды зертханалық жұмыстарды өткізу әдістемесі..... 138

Аблайханова Н.Т., Сайдахметова А., Мухитдинов А.М., Үсіпбек Б.

Сыни тұрғыдан ойлау технологиясы негізінде биология сабағын ұйымдастыру..... 146

Асмолова Л.А., Нурланова А., Чункурова З.К.

Инновационные особенности управления качеством подготовки специалистов с высшим образованием..... 153

Байтемирова К.Б., Хасенов С.С., Нурланова А.Н.

Педагогтарда эмоционалды күйіну синдромының көрінуі 158

Gabdkarimova G.S., Aushenova A.S.

Neuro-linguistic programming and foreign language acquisition..... 165

Дюсембинова Р.К., Шаушекова Б.Қ., Қожамбердина М.Т.

Бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу іс-әрекетін ұйымдастыру 171

Жүзеев С.Ә.

Болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дайындығындағы этнопедагогикалық білім маңызы 175

Ибраева А.С., Аязбекова Б.К., Тлеужанова К.Т.

Студенттердің зерттеу жұмысын ұйымдастырудың теориялық әдіснамалық негіздері..... 180

Жақаева С.А., Сапиева М.С., Бабич С.С.

Ритмика сабағындағы халық музыкасы 186

Karabalayeva Z.

The perception of the FL teachers' innovative competences: teachers' and employers' perspectives 190

Қасаева А.Ж., Құлжагарова Б.Т., Таймуратова Л.У.

Оқытудың интерактивті әдісін қолданудың тиімділігі 194

Куанбаева Б.У., Жанұзакова З.Ж., Тумышева А.А.

Білім беруде интерактивті компьютерлік модельдерді жетілдірудің негізгі бағыттары..... 199

Манкеш А.Е., Тлеубай С.Т., Нуржанова Г.И.

Үштілдік – адами капиталды дамытудың тиімді жолы..... 204

Moldassanova A., Kurmangaliyeva D., Amanbekova N.

Professional and communicative approach in teaching a foreign language in a technical university..... 210

Mustafina A.

The scientific basis of integrating professional Intercultural Communicative Competence into foreign language teacher education..... 214

Нұрабаева Г.У., Желдыбаева Б.С., Советханов А.Б., Кумарова Н.Ж.

Некоторые вопросы преподавания атомной физики в средней школе 221

Нурсултанова Г.К., Божко М. В., Сакибаева С.Р., Рахимбердина А.Т.

Вероятностно-статистическая подготовка математиков (minor)..... 226

Оразбаева К.О.

Психологтардың ғылыми еңбектеріндегі педагогтардың кәсіби күзіреттілігін қалыптастыру тәсілдері 230

Рамазан А., Нүрпейіс Б.К., Тұранқұлова Д.

«Сахна тілі» пәнін оқытудың негізгі бастаулары 235

Сайгутина А., Ибраева К.Ж.

Проблемы применения дистанционного обучения в техническом вузе..... 239

Сугуралиева А.М.

Жаңартылған білім беру мазмұнының негізгі қағидалары..... 244

Syzdykbayeva A., Kerimbayeva R.

Features of the implementation of research training in primary school 249

Тураева А., Баймухамбетова Қ.М., Кишибаева Д.Ж.

Болашақ педагогтардың мектептегі тәрбиесі қиын мінез-құлықты оқушылармен

жұмысқа даярлығын қалыптастыру 253

Турганбаева Ж.Н.

Стохастиканың математикалық білім саласы ретінде тарихи қалыптасуы мен дамуын талдау 257

ФИЛОЛОГИЯ ҒЫЛЫМЫ – ФИЛОЛОГИЧЕСКАЯ НАУКА – PHILOLOGICAL SCIENCE

Altay B., Assanova G.

The influence of cultural differences on Chinese-English literary translation 264

Ахметова М.К., Нүсіпбек М.Е.

Сакралды сөздердің сұхбатта қолданылуы 268

Әріпов Ә.Ә., Нағашыбеков Н.Ә.

Әлемдік тәжірибедегі жарнамалық мәтіндерді аудару принциптері 273

Болатбекова А.К., Кноль М.В.

Формирование и развитие навыков самостоятельной работы по иностранному языку

в неязыковом вузе 276

Гүлсевин Г., Калиева Н., Абатаева Г.

Түркі тілді дискурстағы ана сөзіне қатысты қаратпалардың қолданылуы 281

Душаева К.М., Уматова Ж.М.

Қазақ тіліндегі корпустардың дамуы 288

Езмахунова А.Р.

Недомолвки китайского языка 歇后语 295

Жампейіс Қ.М., Асанова Г.С., Зырянов В.К.

Социально-территориальные диалекты английского языка 300

Картаева А.М., Нурланова А.Н., Сәрсембаева Б.М.

Абай шығармаларының Еуропа ойшылдарымен үндестігі 306

Қалибекұлы Т., Хоңшан А.

Қазіргі қытай тіліндегі предлогтар және олардың қазақ тілінде берілу жолдары 311

Қондыбай К.Ә., Есенова Г.С.

Тұлға мәдениетін коммуникациялық кеңістікте жаттығулар арқылы меңгерту 316

Оралова Г.С.

Сыр өңірі ақындары шығармаларындағы сопылық ілімнің көрінісі 320

Орынбаева Д.Г., Керімбеков Т.С.

Дискурстағы этномәдени бірлік прагматикасы 325

Райхан А.Д.

Қазақ тіліндегі көне түбірлердің дыбыстық өзгерістері мен мағыналық дамуы 330

Рахимова А. М., Есимбекова Д.Б.

Кәсіби лексиканы жүйелеу мен зерттеудің маңызы 335

Симбаева С., Кайдарова Н.

Қазақ тілі мен әдебиетін байланыстыра оқытуда қолданылатын белсенді әдістер

шығармашылықты дамыту құралы ретінде 340

Төлебаева Қ.Т., Мусинова Г.С.

Рымғали Нұрғалидың «Дегелең дерті» прозалық шығармаларындағы өмір шындығы 344

ӨНЕРТАНУ ҒЫЛЫМЫ – НАУКА ОБ ИСКУССТВЕ – ART SCIENCE

Джердималиева Р.Р., Жуманова М.А.

Коммуникативные качества личности музыканта в исполнительском искусстве 349

Джердималиева Р.Р., Жуманова М.А.

Импровизация как область музыкального исполнительства вокалиста эстрады 353

Калиева А.Ш.

Орау-тыстау-қаптаудың инновациялық үрдісі 357

Калиева Г.Ш., Жеделов Қ.О.

Кітапты басуға дейінгі дайындау технологиясы 363

Мухамбетова А.И., Арынова А.Д., Атембаева Г.А. Тенгрианский календарь и традиционная музыкальная культура казахов	370
Рахимова К. Б., Божеева А.М. Постановочные сцены в казахстанском документальном кино в контексте теории американского кинокритика Б. Николза	376
Федосова И.А. Синкретизм хореографического искусства с современными видами художественного спорта	381

ДИНТАНУ – РЕЛИГИОВЕДЕНИЕ – RELIGIOUS STUDIES

Ниязов А.З., Альмухаметов А.Р. Ақтөбе өңіріндегі тәуелсіздікке дейінгі діни жағдай.....	386
Ниязов А.З., Альмухаметов А.Р. Ақтөбедегі діни білім мен рухани тәрбие беру үрдістері.....	395

АВТОРЛАР ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ – СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ – INFORMATION ABOUT AUTHORS	401
--	------------

ПІКІР – РЕЦЕНЗИЯ – REVIEW	406
--	------------

Әбділда Д. Ә.

З.ғ.к., доцент

Д.А.Қонаев атындағы Еуразиялық заң академиясының
конституциялық, халықаралық құқық және кеден ісі кафедрасы

Жайлау Ж.

З.ғ.к., құқық кафедрасының доценті
Алматы Университеті

Алтаева К.Ж.

PhD, қауымдастырылған профессор, халықаралық құқық кафедрасы
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

ҰЛТТЫҚ ҚҰҚЫҚ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚ НОРМАЛАРЫН ИМПЛЕМЕНТАЦИЯЛАУ МЕХАНИЗМДЕРІНІҢ ТҮРЛЕРІ МЕН ҮРДІСІ

Түйін. Берілген мақалада авторлар ішкі мемлекеттік құқыққа халықаралық құқық нормаларын жүзеге асыру механизмдерін қарастырады, атап айтқанда, халықаралық құқық нормаларын ұлттық құқықтық жүйеге имплементациялау механизмдерінің түрлері үрдістері сипатталынады.

Түйін сөздер: имплементация, механизмдер, халықаралық құқық, ішкі мемлекеттік құқық, құқық нормалары, трансформация.

Резюме. В данной статье авторами рассмотрены вопросы механизмов реализации норм международного права во внутригосударственное законодательство, в частности были проанализированы процедуры и виды механизмов имплементации норм международного права в национальной правовой системе.

Ключевые слова: имплементация, международное право, внутригосударственное право, нормы право, трансформация.

Summary. In this article, the author reviewed the procedures and types of mechanisms for the implementation of international law in the national legal system. Conducted a comparative legal analysis of foreign legal systems in the area under study.

Keywords: implementation, international law, domestic law, legal norms, transformation.

Мемлекеттердің өзара бір біріне ықпал етуі мен тәуелділіктің артуына байланысты, Қазақстан Республикасының әлемдік қоғамға интеграциясына байланысты – Қазақстан Республикасының ішкі мемлекеттік дамуына халықаралық құқық нормаларының ықпал ету мәселелері барған сайын өзектілігін арттыруда.

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасы үшін халықаралық құқық нормаларының ұлттық құқық жүйесіне имплементациялау механизмдерінің жетілдіру мәселелері аса өзекті мәселелер қатарына енуде. Бұл кеше ғана мемлекеттердің тек ішкі мемлекеттік мәселелеріне жататын қатынастарды реттейтін халықаралық құқық рөлінің өсуімен бірге жүретін әлемдік жаһандану үрдістерімен, экономикалық және мәдени интеграциямен үндеседі.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев айтқандай, «Модернизация бір жылмен ғана шектеліп қоймайды. Бұл жүйелік пен үнемі жаңа әдістер іздеуді талап ететін өте ұзақ жұмыс» [1].

2019 жылдың 2 қыркүйегіндегі Президент Қ-Ж. Тоқаевтің Қазақстан халқына бірінші Жолдауында: «Негізсіз, жүйесіз саяси ырықтандыру елдің ішкі саяси ахуалының тұрақсыздығына... әкеліп соғатынын әлем елдерінің тәжірибесінен көріп отырмыз... Сондықтан біз саяси реформаларды «асығыстыққа салынбай», керісінше, кезең-кезеңімен, табанды түрде және жан-жақты ойластырып жүзеге асыратын боламыз...» деп атап өткен [2]. Елбасы Н.Ә. Назарбаевтің ұзақ мерзімді стратегиясы «Қазақстан -2030»: Барлық Қазақстандықтардың өсіп өркендеуі, қауіпсіздігі мен әл-ауқатының артуы: Ел Президентінің Қазақстан халқына Жолдауында былай деп көрсетілген: «...әлемдік тәжірибе тұрғысынан біз дамуымызды саралап, терең зерделеуіміз қажет, сондай-ақ, өзіміздің реформаларымыздың жүзеге асырылу деңгейін салыстырып, әлемдік тәжірибеге сәйкес жаңа институттарды құру керек. **Сонымен қатар, өз күшті және әлсіз жақтарын дұрыс танып саралай білу де маңызды...**» [3]. Бұл стратегия Қазақстан

Республикасында халықаралық құқық нормаларын имплементациялау күрделі кешенінің бірқатар қырларының теориялық мәнділігін тану менсараптама жасау мүмкіндігі болып табылады.

Басқа мемлекеттермен өзара түсіністік пен ынтымақтастыққа нақты, сәйкестендірілген және сауатты заңнамасыз жету қиындыққа әкеліп соқтырады. Осыған байланысты Қазақстан Республикасы, өзге мемлекеттер сияқты, өз тәжірибесінде халықаралық шарттар нормаларының ұлттық заңнамаға имплементациялауына байланысты мәселелерімен жиі соқтығысады [4, 76].

Ішкі мемлекеттік заңнама, көптеген елдердің конституциялары ішкі мемлекеттік қатынастарға халықаралық шарттардың ықпал ету басымдылық мәнін бекітеді, халықаралық шарт елдің құқықтық жүйесіне құрылымдылық бөлігі ретінде енеді.

Осылайша, Конституцияның 4 бабының үшінші тармағына сәйкес, Республикамен ратификацияланған Халықаралық шарттар оның заңдары алдында басымдылыққа ие болады. Қатысушысы Қазақстан Республикасы болатын Республика территориясындағы халықаралық шарттардың тәртібі мен орындалу шарттары Қазақстан Республикасының заңнамасымен анықталынады. [5].

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасының халықаралық құқықтық міндеттемелерін жүзеге асыру жағынан Қазақстан Республикасының құқықтық жүйесінің құрылуы іске асырылуда. Бұл жағдай қарастырылып отырған зерттеудің тек теориялық қана емес, сондай-ақ, тәжірибелік өзектілігінің қажеттілігінен туындатып отыр. Сонымен қатар, халықаралық құқық осы жағдайдың арқасында қатынастардың қатысушылары жеке және заңды тұлға болатын Қазақстан Республикасының құқықтық жүйесінде реттеушілік ықпал етіп отыр, ал Қазақстан Республикасының ішкі мемлекеттік құқық субъектілері халықаралық құқық нормаларын имплементациялауға тікелей қатысуға мүмкіндік алды.

Қазақстан Республикасы Конституциясының нормалары мен ережелерін жүзеге асыру, конституциялық заңдылықты бекіту, адам құқықтары аясында жалпы танылған қағидалар мен стандарттарды сақтай отырып заңдар мен басқа да құқықтық актілерді Негізгі Заңмен қатаң сәйкестікте қабылдауды, сондай-ақ, конституциялық мәдениетті көтеруді талап етеді.

Шарттық тәжірибе мен халықаралық шарттарды орындау нормаларымен байланысты мәселелердің теориялық, сонымен қатар тәжірибелік тұрғыдан маңызы өте зор екені сөзсіз. Халықаралық шарттарды орындау мәселелерінің, ішкі мемлекеттік үрдістердің ғылыми зерттелуі әлемнің елу бәсеке-лестікке сай елдердің қатарына кіруге талпынған мемлекеттер үшін ерекше мәнге ие болады. Мұнда сөз халықаралық-құқықтық нормалардың орындалуын қамтамасыз ететін халықаралық және ішкі мемлекеттік механизмдердің өзара үндестігінің дамуында болып отыр. [6, 46].

Сандық (цифрлік) дамудың жоғарғы ырғағы, мемлекетті басқару жүйесін жаңарту, экономикада, саясатта, идеологияда, әлеуметтік ая мен басқа да факторларда трансформацияны тудыратын қазіргі заман қиыншылықтары (қауіптері) мемлекеттік органдар мен қоғамдық бірлестіктердің құқық үстемдігін нығайту үшін көп күш жұмылдырады. [7].

Халықаралық-құқықтық нормалардың басым көпшілігі имплементацияның ішкі мемлекеттік механизмі арқылы жүзеге асырылады. Халықаралық-құқықтық реттеудің тиімділігін арттыруға талпыныс ХХҒ. басынан басталған халықаралық құқық аясында мемлекеттердің еркі бойынша имплементация мен оның ережелерін тек ішкі мемлекеттік құқықтық жүйеде ғана емес, сонымен қатар халықаралық деңгейде жүзеге асыруға шақыратын құқықтық құралдар мен оған сәйкес құқықтық және ұйымдастырушылық нысандарды құру үрдісін бастауға алып келді. Бұл мәселені шешу халықаралық құқық нормаларын имплементациялаудың халықаралық механизмін жасау арқылы жүзеге асады. Оны халықаралық құқық міндеттемелеріне сәйкес жанжақты, уақтылы және толық қолданылынуы үшін жеке мемлекетпен, сондай-ақ, бірнеше мемлекеттердің жиынтығымен пайдаланатын құқықтық және ұйымдастырушылық нысандағы құқықтық құрал ретінде анықтауға болады.

Өкінішке орай, қазіргі таңда мемлекеттердің өз халықаралық міндеттемелерін орындамауы немесе нақты жүзеге асырмауы халықаралық құқық нормаларын имплементациялау үрдісін тиімсіз, ал халықаралық құқықтық реттеуді мәнсіз етіп көрсетеді.

Халықаралық құқық нормаларының имплементациясы көптеген жағдайда – бұл мақсатта өздерінің ішкі ұйымдастырушылық-құқықтық механизмдерін қолднатын егеменді елдердің прерогативасы болып саналады. Ішкі мемлекеттік деңгейдегі халықаралық құқық нормаларының имплементация механизмдері деп халықаралық құқық міндеттемелеріне сәйкес қабылданған, оларды жүзеге асыруды қамтамасыз ету мақсатында қолданылатын ұлттық құқық пен ұйымдастырушылық құралдардың жиынтығы деп түсіну керек.

Мемлекеттер өз міндеттемелерінің орындалуын қамтамасыз етуді мақсат ете отырып, олар, жалпы алғанда, халықаралық құқық нормаларын имплементациялау механизмі деп аталатын ұжымды (бірлескен) не жеке нысанда әртүрлі ұйымдастырылған құқықтық құралдарды қолданады. Халықаралық және ұлттық деңгейде халықаралық құқық нормаларын имплементациялау механизмінің оңтайлы моделін ғылыми тұрғыдан зерттеу бастамасы, кем дегенде, екі фактіментуындаған.

Біріншіден, халықаралық құқық нормаларын имплементациялау мемлекеттік органдарының тұрғысынан халықаралық нормаларды ішкі мемлекеттік заңнамаға қабылдауы құқықшығармашылық қызметіне келмейтіндігімен түсіндіріледі, бірақ, сондай-ақ халықаралық-құқықтық нормалар ережелерінің шын мәнінде орындалуын қамтамасыз ететін шаралар кешенін жүргізуді ұсынады.

Екіншіден, халықаралық құқық нормаларын имплементациялау ішкі мемлекеттік құқықшығармашылық немесе құқықтық қолдау қызметімен ғана шектелмейді. Халықаралық үкіметаралық ұйымдардың мәні мен маңызының өсуіне байланысты мемлекеттер олардың көпжақты халықаралық келісім-шарттардың имплементациясы ретінде пайдалануына жиі жүгілетін болды.

Халықаралық құқық норма имплементациясының механизмі әрбір мемлекеттің ішкі мемлекеттік дәрежесінде бар. Бірақ, бұл механизмнің барлық мемлекеттерге тән жалпы, сондай-ақ, арнайы белгілері болады. Осындай белгілер белгілі бір мемлекеттің құқықтық жүйесінің ерекшеліктеріне тәуелді болады.

Халықаралық құқық нормаларын имплементациялау механизмі ретінде мақсаты нормаларды жүзеге асыру болып табылатын халықаралық және ұлттық деңгейде халықаралық құқық субъектілерімен қолданылатын нормативті және институциялық (ұйымдастырушылық-құқықтық) құралдардың белгілі бір жиынтығы танылады [8, 86б.].

Іс жүзінде құқықтық және ұйымдастырушылық құралдар арақатынасы халықаралық немесе ұлттық деңгейде халықаралық-құқықтық нормаларды имплементациялау мақсатында қолданылатын құқықтық сипат шаралары әрдайым ұйымдастырушылық-атқарушылық сипаттағы құқықтық ережелерге сай халықаралық және ұлттық органдарымен орындалатын кешенді шараларды жүргізуімен ұштастырылады.

Имплементация механизмі жүзеге асырылатын қызметтер мен әдістерден, заңды үрдістер мен институттарды тасымалдап алудан ғана тұрмайды, ол сондай-ақ, әлеуметтік-құқықтық құбылыстардан құрылады, өйткені белгілі бір құқықтық жүйенің, халықтың ерекшелігі болатын өзге мәдениет, өзге құқықтық құндылық – бұның барлығы белгілі бір компоненттердің ұлттық жүйесінің мәжбүрлі түрде ассимиляциясына әкеліп соқтырады. Егер де имплементацияланған норма елдің ішкі мемлекеттік құндылықтар мен көзқарастарға сәйкес келмесе, ешқандай трансформация да, адаптация да оның орындалуына ықпалын тигізе алмайды, ол ұлттық құқықтық жүйесімен қабылданбай жүзеге асырылмай қалады.

Кез келген мемлекетке тән халықаралық құқықтық норма имплементациясының ішкі мемлекеттік механизмінің негізгі элементтері болып:

- халықаралық құқықты жүзеге асыру үшін қолданылатын ұлттық құқық құралдары;
- халықаралық құқықтан туындайтын, жауапкершілікті орындалуына уәкілетті мемлекеттік органдар жүйесі болып табылады.

Имплементациялық үрдіс негізгі үш деңгейден тұрады: мемлекетаралық, халықаралық және құқықтық мәдениет байланыстарының деңгейі.

Бірінші деңгейде имплементациялық үрдіс жүйелік сипатта болмай, белгілі бір салаларда ұлттық заңнама ықпалдылығымен шектелсе, екінші деңгейде имплементациялық үрдіс халықаралық құқық нормалары мен қағидаларының ассимиляциясы мен оларды енгізуге байланысты бір бағытталған сипатта болады, ал үшінші деңгейде имплементация екі жақты өзара келісілген рәсім, ең терең, жүйеленген сипатта болады.

Халықаралық құқық нормаларының құқықтық мазмұнының ішкі мемлекеттік деңгейде жүзеге асырылуына ықпалын қарастыра отырып, оның нормативті ережелер сипаты мен мемлекеттің ішінде қолдану мүмкіндігіне орай онда екі түрлі норма бар екендігін айта кету қажет: өз-өздігінен және тек қана ұлттық құқық нормаларымен бірге немесе оның көмегімен қолданылатын нормалар.

Әрбір мемлекеттің халықаралық құқық нормаларын имплементациялауының ұлттық механизмі ішкі құқықтық жүйе ерекшелігіне байланысты тек қана өзіне тән қырларына ие болады [9, 46б.].

Бірақ, оның құрылымын сипаттайтын біршама белгілер кез келген мемлекеттер үшін жалпы сипатта болады. Имплементацияның ұлттық механизм құрылымы келесі элементтерден тұрады:

–ішкі мемлекеттік деңгейде халықаралық міндеттемелердің орындалуын қамтамассыз ететін ұлттық құқықтық тәртіпте бекітілген құқықтық құралдар;

–халықаралық міндеттемелердің орындалуына құзыреті бар мемлекеттік органдар жүйесі;

–ұлттық құқықтық қолдану тәжірибесі;

–халықаралық гуманитарлық құқығының имплементациялауын қамтамассыз ететін ішкі мемлекеттік деңгейде қолданылатын ұйымдастырушылық құралдар.

Халықаралық құқық нормаларын ұлттық жүйеде нормативті түрде қамтамассыз етуі ішкі мемлекеттік деңгейде халықаралық-құқықтық ережелердің құқықтық негізін құрайды және олар:

– жалпы сипаттағы нормативті құқықтық актілер (мысалы, халықаралық және ішкі мемлекеттік құқық арақатынасы туралы, халықаралық шарттарды жасау, орындау және денонсациялау туралы, құқықшығармашылық қызмет туралы, имплементация аясындағы мемлекеттік органдардың құзыреті туралы);

– нақты халықаралық шарттар (имплементациялық құқықтық актілер) бойынша халықаралық міндеттемелердің жүзеге асырылуын қамтамассыз ету мақсатында қабылданған ұлттық құқықтық актілерден тұрады.

Бұл құралдардың құқықтық мазмұны, ең алдымен, ұлттық заңнамадағы халықаралық және ішкі мемлекеттік құқық арақатынасы жөніндегі мәселелерге қатысты шешімдерге тәуелді болады.

Ішкі мемлекеттік деңгейдегі имплементация механизмі халықаралық құқықтықтан шығатын міндеттемелерді жүзеге асырушы мемлекеттік органдарды да қамтиды. Мемлекеттер, әдетте, заңды тәртіпте имплементацияның арнайы органдар жүйесін белгілейді және құзыретіне халықаралық шарттармен қарастырылатын мәселелерді барлық мемлекеттік органдарымен имплементация бойынша міндеттемелерді жалпы сипатта реттейді. Әдетте, бұл сыртқы қатынастарды өз құзыреті шегінде жүзеге асыратын мемлекет органдары – мемлекет басшылары, парламент, үкімет. Қызметі имплементация болып табылатын органдар жүйесі құқықшығармашылық қызметін атқару бойынша халықаралық шарттарды жасау, орындау мен денонсациялау жөніндегі қатынастарды реттейтін мемлекеттің конституциясымен, басқа да заң актілерімен анықталынады.

Ұлттық имплементациялық механизмінің маңызды элементі болып халықаралық құқық имплементациясын қамтамассыз ету үшін ішкі мемлекеттік деңгейде қолданылатын ұйымдастырылған элемент табылады. Өз мазмұны бойынша олар қосымша ішкі мемлекеттік құқықшығармашылық қабиланысты емес ережелердің орындалуын мақсат етіп қойған халықаралық шарт қатысушыларының мемлекеттік органдармен, заңды және жеке тұлғалармен қабылданған ұйымдастырушылық-өкімдік сипаттағы шараларды білдіреді. Бұндай шаралар халықаралық шартпен қоса ішкі мемлекеттік деңгейде анықталуы мүмкін. Олардың қатарына келесілер кіруі мүмкін: халықаралық нормалар сәйкестігіне байланысты ұлттық заңнамаға сараптама жүргізу, әртүрлі отырыстар, семинарлар ұйымдастыру, халықаралық құқық жөнінде білімді әртүрлі әдістер арқылы тарату, халықаралық құқықтың қандайда болмасын ережелері туралы ақпарат беру, материалды-техникалық әрекеттер жасау т.б. Кейбір жағдайда халықаралық құқық нормаларын имплементациялау үрдісін жүргізу үшін ұлттық ведомстваралық комиссиялар немесе басқа да министрліктер мен мемлекеттік басқарудың республикалық органдарының қызметтерін координациялау органдары, кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер құрылуы мүмкін. Халықаралық құқық нормаларын имплементациялаудың ішкі мемлекеттік механизмінің бар болуы мемлекеттердің қабылдап отырған халықаралық міндеттемелерін толық, жанжақты және уақтылы жүзеге асырылуын қамтамассыз етуге мүмкіндік береді.

Мемлекеттермен қабылданған имплементациялық механизмдер олардың құқықтары халықаралық және ішкі мемлекеттік құқық арақатынасының қай теориясына сәйкес қабылданғанына байланысты болады. Қазіргі заман конституциялық заңнаманың бірден бір элементі халықаралық және ішкі мемлекеттік құқық арақатынасының регламентациясы болып табылады. Әртүрлі мемлекеттердің имплементациялық механизмдерін сараласақ, онда қолданып отырған критерийлерге байланысты конституциялық нормаларды басшылыққа ала отырып халықаралық құқық нормаларын жүзеге асыруының келесі әдістерін атап кетуге болады:

– халықаралық құқық пен ұлттық құқық арақатынасына монистік және дуалистік теорияны тану критерийі. Мемлекеттердің абсолютті көпшілігі монистік теорияға бағытталған және де олар халықаралық норманы оның өздерінің ұлттық құқықтарына тең мәртебеде екенін немесе халықаралық құқықтың ұлттық заңнан жоғары екенін таниды. Дуалистік теорияға бағытталған мемлекеттер (Ан-

глия, Канада, Швеция, Израиль, Финляндия) шарттардың немесе әдеп-ғұрыптардың қызмет етуі сәйкес мемлекет территориясында тек қана олардың құқықтық жүйесіне арнайы заңның енуіне мүмкіндік беріледі;

– халықаралық құқық нормаларының қолдану критерийлері олардың заңи табиғатына қатысты болады: шарттық нормалар мен әдеп-ғұрыптық нормалар.

Көрсетіліп отырған критерийлерді ескере отырып, имплементациялық механизмдерінің келесі санаттарын айтып кетуге болады:

1) ұлттық құқық немесе ұлттық құқық жүйесінің бөлігі ретінде тек қана халықаралық шартты қарастыратын конституциялық имплементациялық механизмдер. АҚШ Конституциясында орындалуға берілген АҚШ заңдары мен Конституциясы, сондай-ақ, қабылданған және қабыданатын шарттар елдің жоғарғы заңдары болып табылады және қандайда бір штаттың заңдары мен конституциясында қандай да бір қарама-қайшылықтар болса да, әрбір штаттың соттары олардың орындалуын міндеттейді (6 б.). Дәл осындай ережелер Аргентина Конституциясында (31б.), Болгария Конституциясында (5б.), Египет Конституциясында (151б.), Жапония Конституциясында (98б.), Қырғыз Конституциясында (12б.), Литва Конституциясында (138б.), Нидерланды Конституциясында (93б.), Румыния Конституциясында (10б.), Швейцария Конституциясында (113б.), Венесуэла Конституциясында (128б.), Югославия Конституциясында (124б.) кездеседі. Бұл санаттағы конституциялық имплементациялық механизмдерінде халықаралық шарттардың мәртебесін анықтайтын әртүрлі жағдайда қарастыратындығын айта кету қажет. Конституцияларда сәйкес жолмен ратификацияланған, жарияланған сәттен бастап күшіне енетін, қарсы тараппен де қолданылатын халықаралық шарттардың заңнан жоғары күшке ие болатындығы туралы ережелер қабылдануы мүмкін. Бұндай ережелер Франция Конституциясында (55б.), Мали Конституциясында (116б.), Того Конституциясында (23б.), Тунис Конституциясында (23б.), Буркина-Фасо Конституциясында (151б.), Гвинея Конституциясында (79б.) көрініс табады [10, 581-730].

Кейбір мемлекеттердің конституцияларында халықаралық шарттардың тек қана нақты реттеу объектісіне қатысты екендігі туралы жарияланады. Мысалы, Чех Республикасының Конституциясында адам құқықтары мен фундаменталды бостандықтары туралы ратификацияланған және промульгацияланған халықаралық шарттары тез арада күшіне енуі ықтимал және заңға қатысты басым болады (10б.). Бұндай ережелер Словакия (11б.) және Испания (10б.) Конституцияларында да бар.

2) халықаралық құқықтың әдеп-ғұрып нормаларымен танылған конституциялық имплементациялық механизмдер оларды ұлттық құқықтық салада қолдану мүмкіндігін береді. Осы орайда Австрия Конституциясының 9 бабы бойынша «халықаралық құқықтың жалпы танылған нормалары құқықтың бір бөлігі болып танылады» делінген. Эстония Конституциясы халықаралық құқықтың қағидалары мен нормалары эстон құқықтық жүйесінің бірден бір бөлігі екендігін бекітті (3б.). Дәл осындай ережелер Венгрия Конституциясында (7б.), Ирландия Конституциясында (29б.), Сомали (19б.) мен Өзбекістан (Преамбула) Конституциясында орын тапқан. Германия Конституциясы халықаралық құқықтың жалпы танылған нормаларын құқықтың интегралды бөлігі деп қана тани қоймай, сонымен қатар оның заң алдында басымдылығы мен территориядағы халықтың құқықтары мен міндеттеріне қатысты тікелей әрекет етуін жариялайды (25б.);

3) халықаралық құқықтың кез келген нормаларын ұлттық құқық жүйесінің бөлігі ретінде танитын конституциялық имплементациялық механизмдер. Бұл Қазақстан Республикасы Конституциясының ережелері, олар «халықаралық құқық нормалары мен қағидалары және Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары оның құқықтық жүйесінің құрылымдық бөлігі» деп жариялаған болатын. Егер де «халықаралық шарт заңда бекітілген нормалардан өзгеше бекітілсе, онда халықаралық шарттар нормалары қолданылады» (15б., 1т.). Осындай ережелер Греция Конституциясында (28б.), Молдавия (4б., 1 және 2т.), Оңтүстік Корея (6б., 1т.) және Грузия (6(2)б.) Конституцияларында көрініс тапқан [11, 87б.].

Бүгінгі таңда имплементация үрдісі қалай болса да әлемнің әрбір мемлекетін жаулап алды. Бұл үрдістің нәтижесі ретінде халықаралық-құқықтық шарттармен белгіленген міндеттемелердің ішкі заңнамамен қарама қайшы келген кезде халықаралық-құқықтық шарттар ережелерінің қолданылуы конституциядағы бекітілуі болады.

Тәжірибе көрсеткендей, қандай да бір келісімнің имплементациясы жиі құқықтық мәндегі үлкен даудың пәні болады және субъектілердің халықаралық келісімнің мүлтіксіз қолданылуына әкеліп соқтырмайды.

Халықаралық құқық имплементациясының тиімді қамтамасыз етілуі үшін негізгі жауапкершілік мемлекеттердің мойнына артылады. Дегенімен, халықаралық келісімдерде қандай да болмасын мемлекеттердің қатысуы олардың барлық ережелері автоматты түрде қолданылып, тиімді орындалады дегенді білдірмейді. Ол үшін халықаралық шарттардың орындалуын қамтамасыз ететін ұлттық құқықтық тәртіп шаралары мен құқықтық жүйені жүзеге асыру ықтимал.

Имплементациялық конституциялық механизмдерді сараптай отырып, ұлттық заңнамада халықаралық нормаларды жүзеге асыру көптеген сан алуандылығымен ерекшеліктелінетін нақты әдістер туралы қорытынды жасауға болды. Монистік теорияға жүгінген мемлекеттерге сілтеме деген әдіс сай келеді, оның екі түрі бар: бас сілтеме, ол халықаралық құқықтың әдеп-ғұрыптық нормалар (Австрия Конституциясы) мен барлық халықаралық шарттары (АҚШ Конституциясы) мәртебесі туралы сөз қозғалғанда қолданылады; және ішінара сілтеме, шарттың ережелеріне қайшы келетін нормалары бар нақты заңға қолданылады. Сілтеменің аса бір маңыздылығы халықаралық құқық нормаларының ұлттық құқықтан басымдылығын тану туралы айтқанда, ерекше атап өтсек, олардың коллизиясы туындаған кезде пайда болады. Сілтеме өзінің сипатына қарай конституция ұлттық нормаларды халықаралық құқық нормаларымен теңдестірсе де, халықаралық құқық нормасының табиғатын өзгертпейді (АҚШ Конституциясы, Эстония мен Қазақстан Республикасының Конституциясы), тек бір құқықтық жүйенің екінші құқық жүйесінде қолдану аясын санкциялайды. Халықаралық құқық нормаларын имплементациялаудың ішкі мемлекеттік механизмінің бар болуы мемлекеттермен қабылданатын халықаралық міндеттемелерді қабылдануын толық жүзеге асыруды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді, яғни халықаралық аренада оңды мәртебесін нығайтатын халықаралық шарттардың бұлжытпау орындалуын қамтамасыз етеді. Мұндай мемлекетке мысал ретінде Қазақстан Республикасын келтіруге болады, өйткені республика халықаралық құқық нормаларын имплементациялауының ішкі мемлекеттік механизміне ие бола отырып, өзінің мойнына артып алған барлық халықаралық құқықтық міндеттемелерді сапалы түрде жүзеге артуын қамтамасыз етеді.

Халықаралық қатынастардың жан-жақты зерттелінуі халықаралық құқық жүйесінің үздіксіз және екпінді дамып келе жатқандығы туралы қорытынды жасауға болады. Бүгінгі таңда халықаралық құқықтық реттеуге мүлде жаңа, бұрын соңды жарияланбаған қырлар тән. Мемлекеттер арасында жасалған шарттар санының өсуі мен халықаралық жауапкершіліктерді орындалынуына талпыну мемлекет арасындағы тәуелділіктің өсуін көрсетеді. Сан алуан халықаралық жауапкершіліктерді орындай отырып мемлекеттер өз тәжірибесінде халықаралық шарт нормаларының жүзеге асырылуы мен олардың орындалуын қамтамасыз ететін жаңа механизмдерді табуға байланысты түрлі мәселермен амалсыз соқтығысып отырады. [6,36].

Біздің ойымызша, имплементация мәселелері күні бүгінге дейін өте өзекті мәселелер қатарына жатады және бірқатар әлемдік үрдістерге тән болып келеді, олардың арасынан: экономикалық және мәдени жаһандану мен интеграцияны атап өтуге болады. Бұл үрдістердің бірден бір ерекшелігі олар бастапқыда тек қана ішкі мемлекеттік қатынастарды реттейтін халықаралық құқық ролінің үнемі өсуімен қатар жүреді.

Қазақстан Республикасының ішкі мемлекеттік дәрежесінде нормативті-құқықтық механизмдер қарқынды түрде дамуда. Бұл жақын болашақта Қазақстан Республикасының ішкі мемлекеттік және халықаралық құқық арақатынасындағы дуализмді сақтап қалуын, сондай-ақ, өзара қызмет етудің жалғасуын көздейді.

Халықаралық деңгейде белгілі бір халықаралық құқық нормалар мен институттарының дамуына ықпал ететін тенденциялар күшеюде, бірақ бұл тенденцияларды қалыпты деп атай қоюға болмайды.

Жоғарыда көрсетілген мәліметтердің бәрін ескере келе, мемлекеттің сырқы саясатын жүзеге асыру механизмі мен халықаралық аренада халықаралық және ішкі мемлекеттік құқық арақатынас шаралары өзара жалпы түйіндесу нүктелеріне ие болады деп қорытындылаймыз. Мемлекеттердің сырқы саясаты тиімді болуы үшін олардың бірінғайлығы қажет, яғни, барлық мемлекет органдарымен біркелкі орындалуы керек.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. О чем говорил Назарбаев на расширенном заседании. <https://ru.citaty.net/avtory/nursultan-abishevich-nazarbaev>

2. Послание народу Казахстана. От 2 сентября 2019г.<https://www.zakon.kz>
3. Назарбаев НА. Казахстан - 2030: Процветание, безопасность и улучшение благосостояния всех казахстанцев: Послание Президента страны народу Казахстана. - Алматы: Данекер, 2005г.- 62 с.
4. Әбділда Д.Ә. Проблемы имплементации норм международных договоров в национальное таможенное законодательство Республики Казахстан дисс...к.ю.н.12.00.10 – международное право. А., 2009 -С.164
5. Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 г. <http://www.online.zakon.kz> (с изменениями и дополнениями по состоянию на 10.03.2019 г.)
6. Ахметов А.А. Вопросы реализации норм международных договоров на территории Республики Казахстан. Дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 –международное право. Алматы, 2008.-136с.
7. Данные сайта <https://ronl.org/stati/mezhdunarodnye-otnosheniya>
8. Әбділда Д.А., Жайлау Ж. Вопросы имплементации международных правовых норм в национальное законодательство. XII Международная научно-практическая конференция. Современные возможности науки-2016. Прага, 22.01.2016-30.01.2016г. 86-89б.
9. Федосенко В.В. Международные нормы рекомендательного характера и механизм их имплементации в нормативные правовые акты Республики Казахстан в сфере борьбы с преступностью Дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08.-уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Алматы, 2008. - 188с.
10. Имплементация норм международного права во внутригосударственное право / Л.В. Павлова, Ю.П. Бровка, М.Ф. Чудаков 2001-560с.
11. Конституции 16 стран мира Ж. Баишев

**«ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҒЫЛЫМЫ МЕН ӨМІРІ»
«НАУКА И ЖИЗНЬ КАЗАХСТАНА»
«SCIENCE AND LIFE OF KAZAKHSTAN»**

Халықаралық ғылыми журналы (Мемлекеттік тіркеу: №9875-Ж 09.02.2009 ж.
Халықаралық тіркеу: ISSN 2073 – 333X, Париж, наурыз)
Қайта тіркеу №17579-Ж 06.03.2019
2009 жылдан бастап басылым ай сайын шығады.

Международный научный журнал
(Гос. регистрация: №9875-Ж 09.02.2009,
Международная регистрация: ISSN 2073 – 333X, Париж, март 2009 г.)
Перерегистрация №17579-Ж 06.03.2019
Периодичность издания ежемесячно.

Ғылыми еңбектің негізгі нәтижелерін жариялау үшін Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі білім және ғылым саласындағы бақылау Комитетінің 2012 жылғы 10 шілдедегі №1082 бұйрығымен ғылыми баспалар тізіміне енгізілген.

Журнал индексті ғылыми дәйексөздер қатарына қосылады және ҚР БҒМ Білім және ғылым саласындағы бақылау жөніндегі комитет ұсынған **заңтану, филология, педагогика, өнертану** ғылымдары бойынша басылымдар тізіміне кіреді.

Автор мәліметтің нақтылығына, ресми құжаттардың сілтемелері мен басқа да деректердің дұрыстығына жауапты. Редакцияға келген материалдар кері қайтарылмайды.

Мақалада отандық (Қазақстандық) авторлардың еңбектерін міндетті түрде қолдану керек. Сонымен қатар «Қазақстанның ғылым мен өмірі» журналының алдыңғы сандарында жарияланған авторлардың мақалаларына сілтеме жасауға кеңес беріледі.

Автор мақала жазу барысында өз еңбектеріне сілтемені азырақ жасап, басқа маңызды ғалымдардың еңбектеріне сілтеме жасағаны жөн.

Журналға мақаланы қазақ, орыс, ағылшын, неміс, француз, қытай, түрік, араб және ТМД халықтары тілдерінде жазуға болады.

Приказом Комитета по контролю в сфере образования и науки МОН РК от «10» июля 2012 года № 1082 рекомендован для научных публикаций.

Журнал включен в индекс научного цитирования (ИНЦ) и в список изданий, рекомендованных Комитетом по контролю в сфере образования и науки МОН РК по специальностям: **юриспруденция, филология, педагогика, искусствоведение.**

Ответственность за достоверность фактов и сведений, содержащихся в публикациях, несут авторы. Материалы редакцией не возвращаются.

В статье необходимо использовать труды отечественных (Казахстанских) авторов. При этом рекомендуется содержать ссылки на статьи авторов, опубликованных в предыдущих номерах международного журнала «Наука и жизнь Казахстана».

Самоцитирование в статье при написании автором научной работы допускается в наименьшем количестве. Рекомендуется обратить внимание на значимые научные труды ученых мира.

Статьи журнала принимаются на казахском, русском, английском, немецком, французском, китайском, турецком, арабском языках и могут быть написаны на языках народов СНГ.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҒЫЛЫМЫ МЕН ӨМІРІ
Халықаралық ғылыми журнал
№3/2 2020 жыл

Бас редактор: «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері», з.ғ.д., профессор Е.О. Алауханов

Басуға 14.04.2020 ж. қол қойылды. Пішімі 84х108 1/8. Офсетті қағаз.
Сандық басылыс. Көлемі 51,5 б.т. Таралымы 1000 дана. Тапсырыс №9367.

Редакция мекенжайы: Алматы қаласы, Алмалы ауданы, Абылай хан даңғылы 113 үй,
web-site: www.nauka-zan.kz, e-mail: nauka-zan@mail.ru